

ובחג נידונין על המים

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ראש השנה פרק א

ובחג נידונין על המים. מתניתין דרבי עקיבא דרבי עקיבא אמר ניסוך המים דבר תורה. בשני [במדבר כט יט לא לג] ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם מים. אמרה התורה הבא שעורים ביכורים בפסח שתתברך לפניך התבואה הבא חטים בכורים בעצרת שיתברכו לפניך פירות האילן. אמור מעתה ניסוך המים בחג שיתברכו לפניך המים.

2. ויקרא פרק טז פסוק ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְקֹוֹק וְתִטְהָרוּ:

3. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

דרש רבי אלעזר בן עזריה: מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל (ה') מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

4. ישעיהו

יֵד, כֹּז פִּי־הוּא; צְבָאוֹת יַעֲזֹר וְיָמִי יִפְרֹ וְיִדּוּ הַנְּטוּיָה וְיָמִי יִשְׁיַבְנָה:

כט, טו הוּא הַמַּעֲמִיקִים מֵהוּ, לְסִתְרָ עֵצָה; וְהָיָה בְּמַחֲשָׁוָה, מַעֲשֵׂיהֶם, וַיֹּאמְרוּ, מִי רֹאֵנוּ וְיָמִי יִדְעֵנוּ.
לג, יד פְּחָדוֹ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים, אֶחָזָה רַעְדָה חֲנַפִּים; מִי יִגּוֹר לָנוּ, אֵשׁ אוֹכְלָה--מִי-יִגּוֹר לָנוּ, מוֹקֵדֵי עוֹלָם.
מב, יט מִי עוֹר כִּי אִם-עַבְדִּי, וְחָרַשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח; מִי עוֹר כְּמִשְׁלָם, וְעוֹר כְּעַבְדִּי הוּא.
מט, כא וְאִמְרַתְּ בְּלִבְבְּךָ, מִי גִלְד-לִי אֶת-אֵלֶּה, וְאֲנִי שְׂכוּלָה, וְגִלְמוּדָה; גִּלְהָ וְסוּרָה, וְאֵלֶּה מִי גִדְלָהּ הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי
נא, יט שְׁתִּימָה הִנֵּה קִרְאֲתִיךָ, מִי נִגּוֹד לָךְ; הַשֵּׁד וְהַשִּׁבְרָ וְהַרְעֵב וְהַחֲרִיב, מִי אֲנַחְמֶךָ.
סו, ח מִי-שָׁמַע כְּזֹאת, מִי רָאָה כְּאֵלֶּה

5. ישעיהו

מ, כו שְׁאֵרִימוֹרִים עֵינֵיכֶם וְרֹאֵוּ מִי-בְרָא אֵלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְקֹוֹא מְרֹב אוֹנִים וְאֲמִיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נִעְדָר:

מח, יד הַקְּבֻצוּ כְּלֶכֶם וְשִׁמְעוּ, מִי בָהֶם הִגִּיד אֶת-אֵלֶּה
מט, כא וְאִמְרַתְּ בְּלִבְבְּךָ, מִי גִלְד-לִי אֶת-אֵלֶּה, וְאֲנִי שְׂכוּלָה, וְגִלְמוּדָה; גִּלְהָ וְסוּרָה, וְאֵלֶּה מִי גִדְלָהּ הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי, אֵלֶּה אֵיפָה הֵם.
סו, ח מִי-שָׁמַע כְּזֹאת, מִי רָאָה כְּאֵלֶּה

6. הקדמת הזוהר, ב'

אמר רבי שמעון ... רזא דא (מהו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ', כ"ו) לא אתגליא, בר יומא חד דהוינא על כין ימא, ואתא אליהו ואמר לי רבי ידעת מה הוא מי ברא אלה, אמינא ליה אלין שמיא וחיליהון עובדא דקב"ה, דאית ליה לבר נש לאסתכלא בהו ולברכא ליה, דכתיב (שם ח ד) כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך וגו', יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ. א"ל, רבי מלה סתימא הוה קמי קב"ה, וגלי במתיבתא עלאה, ודא הוא, בשעתא דסתימא דכל סתימין בעא לאתגלייא, עבד ברישא נקודה חדא ודא סליק למהוי מחשבה, צייר בה כל ציורין חקק בה כל גליפין ואגליף גו בוצינא קדישא סתימא, גליפו דחד ציורא סתימא קדש קדישין, בניינא עמיקא דנפק מגו מחשבה, וְאֶקְרִי מִי, ראשיתא לבנינא, קיימא ולא קיימא, עמיק וסתימ, בשמא לא אקרי, אלא מ"י בעא לאתגלייא ולאקרי בשמא (דא), ואתלבש בלבוש יקר דנהיר וברא אלה וסליק אל"ה בשמא, אתחברון אתוון אלין באלין, ואשתלים בשמא אלהים, ועד לא ברא אלה לא סליק בשמא אלהים. ואינון דחבו (נ"א, בעלמא) בעגלא על רזא דנא אמרו (שמות לב ח) אלה אלהיך ישראל,

7. של"ה, פרשת נשא, "והתודו את חטאתם"

ודע כי התשובה קורעת כל שטרי חובות שבעולם, כי היא למעלה מכל שרי הקטיגור, והשבים אליה לא ייראו מפחד הרעה. והסוד נמרץ והנפלא, כי ה' צבאות יעץ וימיי יפר, וידו הנטויה וימיי ישיבנה (ישעיה י'), וכתיב לפני זעמו וימיי יעמוד וימיי יקום בחרון אפו (נחום א'). כי התשובה נקראת ימיי, שנאמר (ישעיה מ'), שאו מרום עיניכם וראו 'מיי ברא אלה, את ימיי נועץ ויבינהו (ישעיה מ'), כי ימיי אל בשמים ובארץ. ונקראית בלשון 'מיי כדבר שאינו מושג, זהו סוד 'מיי פעל ועשה (ישעיה מ"א).

8. קדושת לוי דברים ליום הכיפורים

זהו פירוש דברי ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, פירוש במדריגה שהוא לפני מי אתם מטהרין, דהיינו שהוא למעלה ממדריגה 'מיי, שלא שייך לשאול שם 'מיי דהיינו להבורא ברוך הוא, 'ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים', דהיינו כשאתם מדבקין בו, אמן כן יהי רצון:

9. העמק דבר ויקרא פרק טז

והרי זה דומה לילד שטינף את עצמו ובא אביו לרחצו ולנקותו, בא פקח אחד וא"ל איך לא תבוש להעמיס על האב כל הטורח, אלא הקדם ורחץ עצמך כל האפשר עד שלא בא אביך, ואח"כ יגמור האב הנקיין, כך התשובה מכפרת על עשה בלי עצם היום של יוה"כ, וזה מיקרי שהאדם מטהר עצמו, ועצם היום בגזרת ה' מכפר על ל"ת, או אפילו על עשה אם לא עשה תשובה כנ"ל, ואמר הכתוב תנקו עצמכם קודם שבה' לנקות אתכם, זהו דרשת ר"ע. ונראה להוסיף לפי שביארנו שהבטיח ה' דיום הזה לבד שמכפר, עוד הוא מטהר מטומאת הנפש, וידוע דהיום אינו מכפר אלא בסוף, אם אין קרבנות בצרוף קדושת היום, מעתה יהא כל היום עומד לפני ה' והוא בטומאתו, ע"ז אמר הכתוב לפני ה' תטהרו. בשעה שאתם עומדים לפני ה' אין טמטום הלב מפסיק ביניכם לאביכם שבשמים, ואין טומאת הנפש מזיק אלא בשעה שאינו עומד לפני ה', וכמש"כ בס' דברים שם מקרא י"ב השמר לך פן תשכח את ה', וזה הוא לאחר יוה"כ בשעה שאינו עומד לפני ה', ואז מועיל קדושת היום לטהר אתכם:

10. הרב יוסף דוב הלוי סלובייצ'יק, על התשובה, כפרה וטהרה

לפי דעת רבי (יומא פד, ב) עיצומו של יום כיפור מכפר גם בלי תשובה לשבים ולשאינם שבים. והשאלה נשאלת: אם יהודי חטא ועבר עבירה הפוסלת אותו לעדות, האם יהיה כשר לעדות, בלי תשובה, למחר יום הכיפורים? התשובה היא: לא. הכפרה רק מעבירה את העונש. "הכופר" מגן נגד הזעם וחרון האף. אבל האישיות נשארת בטומאתה וטומאה אפשר להעביר רק בטבילה שהיא התשובה השלימה ... שנינו במשנה (יומא פח, מ"ט) "אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרם ומי מטהר אתכם? אביכם שבשמים" מאמר זה נאמר ככל הנראה בסמוך אחרי החורבן ואם יש את נפשנו לעמוד על מלוא משמעותו, עלינו להבין את המנטאליות ואת שברון הלב של יהודים באותה השנה הראשונה לאחר החורבן. הנה הגיע יום הכיפורים ופתאום הם מצאו עצמם בלי עבודת היום, בלי כהן גדול שנכנס לקודש הקודשים, בלי קטורת, בלי ה"יום טוב שהיו עושים לו בצאתו מן הקודש", בלי כל התכונה הקדושה של יום הכיפורים בזמן הבית. יהודים הרגישו אותה שעה כאילו הכל אבוד, כאילו אין להם תקנה עוד, כאילו לעולמים יישארו שרויים בחושך מעובה זה שמסביבם. ואז בא רבי עקיבא והכריז: "אשריכם ישראל ... לפני מי אתם מיטהרם?" לטהרה אינכם צריכים קרבנות, אינכם צריכים כהן גדול, די לכם במה שכתוב "לפני ה' תטהרו" – הכנסו נא יהודים "לפני ה'", הרגישו נא קרבתו וטהרתם.